

שאלה ע"ח} בתוה"ק בפרשתן למדנו דין עגלה ערופה. היכן מצינו בדברי חז"ל זמן מסויים שלא היו דנים דין עגלה ערופה?
שאלה ע"ט} מ"ט אין מברכים ברכת שהחיינו על עירובי תבשילין הא הוא מצוה הבאה מזמן לזמן, ומ"ש משאר מצוות כגון הא שמברכים עליהם?

פתרון לחידודא גליון מ'- פרשת ואתחנן

שאלה ע"ו} כל ישראל ערבים זה לזה האם דין ערבות נאמר רק גבי דאורייתא או אף במידי דרבנן?
שאלה ע"ז} דבר שנושאר איבעיא בתלמוד בבלי, ונפשט בתלמוד ירושלמי האם נקיטנן כהאי פשיטת הירושלמי?

תשובה ע"ו} יעו' בארעא דרבנן אות תפ"ט הביא דהמהר"ם בן חביב סבר דאף במידי דרבנן אמרינן דערבים זה לזה, ובזרע אברהם אר"ח סי' י"ב סבירא ליה דאין ערבות במידי דרבנן, והחיד"א בעין זוכר כתב דהוא סבירא ליה כהמהר"ם בן חביב הנ"ל. (ויעו"ע בפתרון לחידודא)
תשובה ע"ז} יעו' במכתבים למערכת מה שתיצרו הרבנים הגאונים שבכלל דבריהם דברינו.

מילי דאבות

פרקי אבות פרק א'

חמדת הדף

דף היומי פסחים מט- נב

דף מ"ט

האם בזמננו איכא דין עם הארץ שאסור להתחתן עמו

אמר רבי יוחנן כגון בן כהן לישא בת כהן נמי חכם לעם הארץ ואין זיווגין עולה יפה- ואוקמינן בגמ' דהא דאסור לישא בת כהן נמי דווקא בעם הארץ, ויש לחקור בזמננו האם איכא דין עם הארץ, ומפורסמים דברי החוות יאיר (סי' ע') שכתב שבזמננו דאפי' סעודת בת ת"ח לעם הארץ מיקרי סעודה של מצוה, כיון דאין לנו בזמננו דין עם הארץ שדבריו בחכמים, אולם בספר חינוך וחסדא (ח"ב דף רכ"ב) כתב דגם בזמן הזה שייך דין עם הארץ, ויעו' בשדי חמד (אסיפת דינים מערכת אישות סי' א' אות לו) שכתב דכנראה שרוב חינוך וחסדא לא ראה דברי החוות יאיר, ויעו"ע בשו"ת טוב טעם ודעת (תליתאה ח"א סי' רס"ג) שכתב מדליה דכדרי החוות יאיר דבזמן הזה ליכא דין של עם הארץ, ויש לתמוה בזה דא"כ למאי פסק המחבר (אה"ע סי' ב') דלא לישא עם הארץ אם אינו שייך בזמננו, וביתור לפי דבריו הנודעים של הנו"ב (בשו"ת אה"ע"ז שמותר להצילו ע"ט) שכתב דברים חריפים, דהעולם מקפיד על צוואת רבי יהודה החסיד שלא לישא עם שם החתן כשם חמיו וכדו', שאין להם שום יסוד בש"ס ואילו לתת את בנותיהם לעמי הארצות לא חששו כלל שהיא הלכה מפורשת.

ביאור הכוונה ע"ה מותר לנחור ביה"כ שחל

בשבת

(ע"ב) עם הארץ מותר לנחור אפי' ביה"כ שחל להיות בשבת- נשתברו הרבה קולמסים להבין דברי חכמים בזה, הראשונים והאחרונים ונציין בכאן כמה מהם, הרי"ף ביאר- דאיירי כגון שהיה רודף אחר נערה המאורסה ביה"כ שמותר להצילו בנפשו, וכ"כ בחידושי רבינו יונה דמדברי הגמ' הנ"ל חזין דהא שמותר להצילו בנפשו הוא אפי' בשבת, וידועין דברי המשנה למלך (הל' שבת פכ"ז ה"ז) שהסתפק בספק זו אי מותר להרוג בשבת הרודף אחר נערה המאורסה, וע"ז כתב דאחר דראה דברי הרי"ף כאן, הרי דאפילו לרודף אחר נערה המאורסה מותר להרוגו בשבת, ויעו"ע בזה בארוכה בשו"ת יד אליהו (לובלין סי' י"א), ויעו' בהרא"ש בפסקיו היאך שביאר דברי הגמ' כא. והמהרש"א כתב דהכוונה הוא שמותר לביישו והיינו אזל וסוקי ואתי חיוורא, ואפי' ביה"כ שהוא שעת של שלום התירו לעשות כן, ובעיני יעקב כתב על דברי המהרש"א שהוציאה מידי פשוטה, אלא שביאר איה"נ על ההריגה אלא שהביאור שאפילו ביה"כ שחל להיות בשבת, היינו אפי' למאי דאיתא בדמאי דהא דעמי הארצות אינן חשודין על הדמאי בשבת, הוא מכיון דאיתא שבת עליהם, וא"כ היה לנו שלא לפחד כן בשבת ועוד יוה"כ שחל להיות בשבת קמ"ל דכיון דחשוד הוא על הרציחה דכדרי ה"תוס' נחרין אותו בשבת.

דף נ

מי שהתפלל מעריב והגיע למקום שעתה הזמן למעריב אם צריך לחזור ולהתפלל

ויהי בימי שפוט השופטים דור ששופט את שופטיו, אמר להם הדין טול קיסם שבין עיניכם, אמרו לו טול אתה קורה שבין עיניך, ולזה יען התנא דיהיה הדין גופיה צדיק בכדי שלא יוכלו לבוא ולשקר ויאמרו גן הדין עצמו שיקר ועשה כן, וזהו והיו זהיר בדבריו, היינו בחיי הליכותך והתנאותך יהיה ג"כ בדרך התורה שמה אם לא תנהג כן, אזי ממעשיך ילמדו העדים גם כן לשקר. (מגן אבות- להגר"ש קלוגר)

ב'- אפשר דרמז לנו התנא, דהנה התורה נקראת עדות כמאה"כ עדות ה' נאמנה מחכימת פתי, ואפשר כוונת הקרא דמי שלומד את התורה בנאמנות להשי"ת אזי הוא מחכימת פתי, אולם מי שאינו לומד תורה כנצרך אזי כבר אמרו שבשבתא כיון דעל על, אזי מסלף הוא את התורה, וזהו כוונת התנא, הוי מרבה לחקור את העדים שיחקור האדם יותר ויותר התורה הנקראת עדות, אולם הוי זהיר בדבריו היינו כנ"ל שילמד התורה רק בכדי לקיים דברי השי"ת, דאם לא שמה יש לחשוש שמתוכם ילמדו לשקר והיינו שישלפו התורה, וכמאמרו דהרה"ק מלובלין עבר עבירה ושנה בה, שמביא ראה להתיר העבירה שעשה מתוך התורה ח"ו. (מחמדי התורה)

משנה י'- שמעיה ואבטליון קבלו מהם, שמעיה ואמר אהוב את המלאכה, ושנא את הרבנות, ואל תתועד לרשות.

א'- יובן עפ"י מש"כ הרשב"ן (ח"א סי' קמ"ב) דכשהיו פרנסי הדורות רואים תלמידי חכמים דדחיקי ליה עלמא, היו משתדלים למנותם בראש בכדי שיתפרנסו מהצבור דרך כבוד, ועוד כתב הרשב"ן (שם) דמה שמצינו כמה מהתנאים שהיו בעלי מלאכה ולא היו מוטלים על הצבור הוא מדת חסידות ולא מדינא, ואמרו עוד (סוטה מט:) ומשרבו בעלי הנאות נתעונוו הדינים ובניאר רעלי דרודפים אחר הנאות ולא לידע את הדין, וזהו כוונת התנא אפילו שת"ח שעובד הוא רק ממדת חסידות, מכל מקום אהוב את המלאכה ושנא שהמלאכה יהיה ע"י הרבנות, ורק אם אין שום אחר שראוי כמותך, מ"מ אל תתועד לרשות והיינו שידע שעבודתו הוא וטורח להוציא הדין לאשורו. (הגר"ח פלאגי)

משנה ח'- יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מהם, יהודה בן טבאי ואמר אל תעש עצמך כעורכי הדינים וכשהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים וכו'.

א'- הנה הרב ש"ך (חו"מ סי' טו"ב ס"ק י"ג) הביא משמיה דהספר חסידים, בבניאר הקרא לא תכירו פנים במשפט, דאין לבית הדין להסתכל על פני המתדיינים בפניהם, דיש להם לחשוב שמה רשעים הם, אסור לו לאדם להסתכל בפני אדם רשע, וזהו מה דאמר לנו תנא דמשנתנו וכשהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים והיינו שלא יסתכל בפניהם דאסור להסתכל בפני אדם רשע. (יערות דבש- חסדי אבות)

ב'- יש להקשות מ"ט נחשוד ב' מבני ישראל שהם כרשעים, ובשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' רע"ז) ביאר בב' דרכים א'- עפ"י מאי דאמרו (שבועות מ:) אין אדם תובע חברו אא"כ יש לו עליו, וכן אמרו בכמה דוכתי אין אדם מעיז בפני בע"ח אלא סבר שישתמש עד שיהיה לו ממון, והרי עתה אם יסתכל עליו כצדיק תו לא יוכל לברר האמת דיצדיק את המלוה ויחייב את הלווה, ב'- דרשעים הם כיון שלא כתבו הכל בשטר ועדים כראוי, ולא היו באים לידי מריבה ועתה שלא כתבו זה הביאם לידי מריבה לכן נחשבים כרשעים.

והרבינו בחי' והספורנו (פרשת קורח) תירצו- דכיון שאם לא יראה אותם כרשעים שוב לא יוכל לחפש אחריהם כראוי ויכשל ח"ו בדיו, ויעו' בחכם צבי שביאר דמשה רבינו שראה הכל ברוח הקודש לא היה צריך לזה, ואפי' אם לא היה מסתכל על הנדונים כרשעים גם היה יכול לפסוק דינם לפי שהיה דן ברוח הקודש, וביאר דזהו כוונת הקרא (פ' קורח) ולא הירונו את אחד מהם ואמרו חז"ל שלא חייב את הצדיק ולא להיפך, והיינו שלא היה צריך קודם הדים להסתכל על שניהם כרשעים אלא שידע לפנ"ז הכל. (מחמדי התורה)

משנה ט'- שמעון בן שטח ואמר הוי מרבה לחקור את העדים והוי זהיר בדבריו שמה מתוכם ילמדו לשקר.

א'- יש לבאר עפ"י מאי דאמרו חז"ל (ערכין טז)